

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาหรือด้านอื่น ๆ ประชากรจะเป็นเหตุและผลของการพัฒนา ดังนั้นจำนวนและคุณภาพของประชากรจึงมีความหมายและมีความสำคัญยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ประเทศไทยได้มีการนับจดจำนวนประชากรมานานแล้ว เพื่อประโยชน์ทางการทหาร การเก็บภาษี และการบริหารราชการแผ่นดิน การสำมะโนประชากรในประเทศไทยเริ่มจัดทำครั้งแรกในปี พ.ศ. 2453 แจนับประชากรได้ประมาณ 8 ล้านคน (มยุรี จารุปาณ 2525 : 4) ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มของประชากรที่สืบทอดมาหลายศตวรรษ หลังจากนั้นอัตราการเพิ่มของประชากรได้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ โดยค่อย ๆ เพิ่มในระยะแรก และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะต่อมา ช่วงที่ประชากรเพิ่มอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ในระหว่างประมาณปี พ.ศ. 2500 - 2510 อัตราการตายได้ลดลงอย่างรวดเร็วจนมาอยู่ในระดับต่ำประมาณร้อยละ 1 ต่อปี ขณะเดียวกันอัตราการเกิดของประชากรยังคงอยู่ในระดับสูง เช่น เดิม คือ เกินกว่าร้อยละ 4 ต่อปี ช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่ช่องว่างระหว่างอัตราการเกิดกับอัตราการตายกว้างมากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ประชากรไทย ดังนั้น อัตราการเพิ่มของประชากรในช่วงเวลาดังกล่าวจึงสูงเกินกว่าร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งอัตราการเพิ่มดังกล่าวเกือบจะสูงที่สุดในโลก (ณรงค์ ฅ เชียงใหม่ 2528 : 7) ถ้าอัตราการเพิ่มของประชากรยังคงอยู่ในระดับนี้ ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยจะมีประชากรสูงถึง 90 ล้านคน การเพิ่มประชากรอย่างรุนแรงและรวดเร็วในช่วงนี้ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการเพิ่มประชากร และได้ประกาศนโยบายประชากรออกมาอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2513 ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา มีการรณรงค์ เรื่องการวางแผนครอบครัวกันอย่างกว้างขวางและจริงจัง วิธีคุมกำเนิดแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพได้รับความนิยมจากประชากรอย่างกว้างขวาง อัตราผู้มารับบริการด้านการวางแผนครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น อัตราการเพิ่มประชากรจึงได้ลดลงอย่างรวดเร็ว จากที่เคยสูงเกินกว่าร้อยละ 3 ต่อปี ลดลง

เหลือร้อยละ 2.5, 2.7 และ 2.1 ต่อปี ในปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3, 4 และ 5 ตามลำดับ และยังคงลดต่อไปอีกเหลือร้อยละ 1.47 ในช่วงปี พ.ศ. 2523 - 2538, ร้อยละ 1.36 ในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2543 และร้อยละ 1.21 ในช่วงปี พ.ศ. 2543 - 2548 (มยุรี จารุपाल 2525 : 6-7)

จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรดังกล่าวข้างต้น ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล และคุณมยุรี จารุपाल (2525 : 9) ได้ร่วมกันศึกษาแนวโน้มของจำนวนประชากรในวัยศึกษาระดับต่าง ๆ พบว่า ประชากรอายุระหว่าง 3-14 ปี หรือประชากรที่ควรศึกษา อยู่ในระดับอนุบาล - มัธยมศึกษา จะไม่เพิ่มจำนวนขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2534 ในแต่ละปีแนวโน้มตามที่คาดประมาณ คือ มีจำนวนคงที่หรือไม่ก็ลดลงบ้าง นอกจากนี้จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 67) พบว่า จำนวนนักเรียนในอนาคตจะต้องลดลง แม้ว่าอัตราการลดจะไม่มากนัก (ประมาณร้อยละ 1 ต่อปี) แต่ถ้าคิดเป็นจำนวนนักเรียนออกมาก็จะมีจำนวนมากพอสมควร จากการศึกษาที่จำนวนนักเรียนมีแนวโน้มลดลงดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวแปรทางการศึกษาต่าง ๆ ในเกือบทุกด้าน อาทิเช่น ตัวแปรเกี่ยวกับอัตราครู ห้องเรียน อาคารเรียน เป็นต้น ในบรรดาตัวแปรทางการศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้ "อัตราครู" เป็นตัวแปรที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการลดจำนวนลงของประชากร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนกำลังคนสำหรับข้าราชการครูเพื่อเตรียมรองรับสถานการณ์ดังกล่าว การวางแผนกำลังคนสำหรับข้าราชการครู นอกจากจะทำให้มีอัตราครูในปริมาณที่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนแล้ว ยังจะทำให้มีการพัฒนาคุณภาพของข้าราชการครูให้สามารถดำเนินการสอนประสพวิชาให้นักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต มีคุณภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนทำให้สถาบันที่มีหน้าที่ผลิตครูสามารถผลิตครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของชาติ

ถึงแม้ว่า การวางแผนกำลังคนสำหรับข้าราชการครูจะมีประโยชน์นานัปการดังกล่าวแล้ว แต่ประเทศไทยก็ยังไม่เคยดำเนินการวางแผนกำลังคนสำหรับข้าราชการครูทั้งในระยะสั้นและระยะยาวแต่อย่างใด จึงทำให้การบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูต้องประสบปัญหาทั้งในด้านปริมาณครูที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณและคุณภาพงาน และในด้าน

คุณภาพของครู ซึ่งต้องประสบปัญหาครูค้อยคุณภาพ ขาดการปรับปรุงวิธีการสอน และ เนื้อหาสาระให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ นอกจากนี้จะต้องประสบปัญหาในการบริหารงานบุคคลแล้วยังประสบปัญหา การว่างงานของนักศึกษาครู คุณภาพของนักศึกษาครูไม่สอดคล้องกับความต้องการของ ครูในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นถึงเวลาแล้วที่จะต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง โดยร่วมมือกันทั้งผู้ผลิตครูและผู้ใช้ครู เพื่อให้อุปทานและอุปสงค์ ของข้าราชการครูอยู่ในภาวะสมดุลย์ กล่าวคือ หากทราบความต้องการครูทั้งในด้าน ปริมาณและคุณภาพ ผู้ผลิตครูย่อมสามารถผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการทั้งปริมาณและ คุณภาพ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความต้องการข้าราชการครู ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในระยะยาว โดยทำการศึกษาความต้องการในด้านปริมาณ กำหนดระยะเวลา 10 ปี ภายในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) และกำหนดระยะเวลา 5 ปีสำหรับ คุณภาพ คือ เฉพาะช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) โดยมุ่งศึกษาความต้องการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกรมที่มีข้าราชการครูสังกัดมากที่สุด คือสูงถึงร้อยละ 74.18 ของข้าราชการครูทั้งหมด (สำนักงาน ก.ศ. 2528 : 2) อันจะเป็นแนวทางในการวางแผนกำลังคนสำหรับข้าราชการครูในภาพรวมทั้งหมดต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการวางแผนกำลังคนสำหรับข้าราชการครูสายผู้สอน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการวางแผนกำลังคนใน 2 ด้าน คือ

1.1 จำนวนของครู เพื่อคาดคะเนจำนวนข้าราชการครูที่ต้องการในช่วงแผน พัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)

1.2 การพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา สมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของข้าราชการครูสายผู้สอน ให้สอดคล้องกับความจำเป็นและ ความต้องการของผู้ปฏิบัติการสอนอย่างแท้จริง

2. เพื่อ เปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของ ข้าราชการครูที่ได้จากการวิจัย กับวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และมาตรการ การพัฒนาบุคลากรสายผู้สอนในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ตลอดจนนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคนและแรงงานในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบความต้องการครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2539
2. ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของข้าราชการครู สายผู้สอน ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติการสอนอย่างแท้จริง
3. ทำให้สามารถพยากรณ์ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน ของข้าราชการครูจากตัวพยากรณ์ คือ เพศ อายุ คุุณวุฒิ ประสบการณ์ในการสอน ทำเล ที่ตั้งของโรงเรียนและบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน
4. เป็นแนวทางแก่สำนักงาน ก.ค. ในการวางแผนกำลังคนของข้าราชการครูต่อไป
5. เป็นแนวทางแก่สถาบันที่มีหน้าที่ผลิตครู ในการผลิตครูให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการใช้ครูในอนาคต ลดปัญหาการศึกษาครูว่างงานลงได้

สมมติฐานในการวิจัย

1. อัตราส่วนระหว่างครูกับจำนวนนักเรียนตาม เกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา และ ตาม ความต้องการของข้าราชการครูโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน
2. อัตราส่วนระหว่างห้องเรียนกับจำนวนนักเรียนตาม เกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา และตามความต้องการของข้าราชการครูโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน
3. ข้าราชการครูสายผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ มีความต้องการพัฒนา สมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของข้าราชการครูสายผู้สอนไม่แตกต่างกัน
4. ข้าราชการครูสายผู้สอนและผู้บริหาร มีความต้องการเพิ่มอัตรากำลังข้าราชการ การครูสายผู้สอนไม่แตกต่างกัน
5. ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนที่แตกต่างกัน ทำให้ความต้องการในการพัฒนา สมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนไม่แตกต่างกัน

6. บรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน

7. อายุ และคุณภาพของข้าราชการครูสายผู้สอน ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน

8. ประสบการณ์ในการสอนของข้าราชการครูสายผู้สอน ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน

9. จำนวนห้องเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน

10. จำนวนนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ข้าราชการครูสายผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่มีหน้าที่เป็นผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ข้าราชการครูตำแหน่งครู 1, ครู 2, อาจารย์ 1, อาจารย์ 2 และอาจารย์ 3 (มาตรา 30 (ก) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523)

2. ข้าราชการครูสายผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูที่มีหน้าที่เป็นผู้บริหารและให้การศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ข้าราชการครูตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่, ครูใหญ่, ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่, อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้อำนวยการโรงเรียน (มาตรา 30 (ข) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523)

3. ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ข้าราชการครูที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงาน ก.ศ. 2528 : 3-02)

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

5. ห้องเรียน หมายถึง ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

6. จำนวนข้าราชการครูที่ต้องการในปี พ.ศ. 2530 - 2534 หมายถึง
จำนวนข้าราชการครูระดับประถมศึกษาตามมาตรา 30 (ก) และ (ข) แห่งพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่ง
ชาติ ในปี พ.ศ. 2530 - 2539 ซึ่งคำนวณจากเกณฑ์คำนวณอัตรากำลังครูชั้นประถมศึกษา
ของคุรุสภา (สำนักงาน ก.ค. 2528 : 1)

7. อัตราการเข้าเรียน ป. 1 หมายถึง อัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างจำนวน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (ป.1) และจำนวนประชากรอายุ 7 ปีของจังหวัด ซึ่งคำนวณ
ได้จากสูตร (ปรีชา คัมภีรปกรณ 2524 : 103)

$$\text{อัตราการเข้าเรียน ป.1} = \frac{\text{นักเรียน ป.1 ปี พ.ศ. } y}{\text{เด็กเกิด ปี พ.ศ. } y - 7}$$

8. อัตราการเลื่อนชั้น หมายถึง อัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างจำนวนนักเรียน
ปีหนึ่งกับจำนวนนักเรียนกลุ่มเดียวกันของปีก่อน (1 ปี) ซึ่งคำนวณได้จากสูตร (ปรีชา คัม-
ภีรปกรณ 2524 : 104)

$$\text{อัตราการเลื่อนชั้น ป.2 - ป.6} = \frac{\text{นักเรียนชั้น ป.2 - ป.6 ปีพ.ศ. } y}{\text{นักเรียนชั้น ป.1 - ป.5 ปีพ.ศ. } y-1}$$

9. อัตราการเปลี่ยนแปลงของห้องเรียน หมายถึง อัตราส่วนเปรียบเทียบ
ระหว่างจำนวนห้องเรียนชั้นหนึ่งปีหนึ่งกับจำนวนห้องเรียนชั้นเดียวกันของปีก่อน (1 ปี)
ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของห้องเรียน} = \frac{\text{ห้องเรียนชั้น ป.1-ป.6 ปีพ.ศ. } y}{\text{ห้องเรียนชั้น ป.1-ป.6 ปีพ.ศ. } y-1}$$

*

ดัดแปลงจากวิธีการ Cohort Survival Technique (ปรีชา คัมภีรปกรณ
2524 : 102-105)

10. อัตราการสูญเสียครูสุทธิ หมายถึง อัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่าง จำนวนครูทั้งหมดในปีนี้รวมกับจำนวนครูบรรจุใหม่ปีถัดไปซึ่งหักออกด้วยจำนวนครูทั้งหมดของปีถัดไป กับจำนวนครูทั้งหมดในปีนี้ ซึ่งคำนวณได้จากสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ)

$$\text{อัตราการสูญเสียครูสุทธิ} = \frac{(\text{จำนวนครูทั้งหมดในปีนี้} + \text{จำนวนครูบรรจุใหม่ปีถัดไป}) - \text{จำนวนครูทั้งหมดของปีถัดไป}}$$

จำนวนครูทั้งหมดในปีนี้

11. อัตรากำลังข้าราชการครู หมายถึง จำนวนตำแหน่งข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 30 (ก) และ (ข) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2528

12. อายุ หมายถึง อายุจริงของข้าราชการครูสายผู้สอน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มอายุ คือไม่เกิน 25 ปี, 26-35 ปี, 36-45 ปี, 46-55 ปี และ 55 ปีขึ้นไป

13. คุณวุฒิ หมายถึง วุฒิสถูที่สุดทางการศึกษาที่ข้าราชการครูสายผู้สอนได้รับ คือ ต่ำกว่า ป.กศ., ป.กศ.หรือเทียบเท่า, ป.กศ.สูงหรือเทียบเท่า, พ.ม., ป.วส. หรือเทียบเท่า, ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี

14. ประสบการณ์ในการสอน หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติการสอน ของข้าราชการครูสายผู้สอน โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 5 ปี, 6-10 ปี, 11-15 ปี, 16-20 ปี, 21-25 ปี และ 26 ปีขึ้นไป

15. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียน และจำนวนห้องเรียน ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (กานต์ ภูผาศล 2525 : 46-48) โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนห้องเรียน 2-17 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนไม่เกิน 400 คน โรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนห้องเรียน 18-29 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 401-800 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนห้องเรียน 30 ห้องเรียนขึ้นไป จำนวนนักเรียน 801 คนขึ้นไป

16. อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง ลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 16)

โดยแบ่งเป็น 9 กลุ่มอาชีพ คือ เกษตรกรรม ประมง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน กรรมการและอื่น ๆ

17. ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน หมายถึง ลักษณะของชุมชนเกี่ยวกับระบบ สาธารณูปโภค แหล่งอุตสาหกรรม การใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ และที่ตั้งของ โรงเรียน โดยแบ่งระบบสาธารณูปโภคเป็น 3 กลุ่มคือ ชุมชนที่มีไฟฟ้า น้ำประปา และ หรือมีรถประจำทางผ่านโรงเรียน แบ่งตามแหล่งอุตสาหกรรม เป็น 2 กลุ่มคือ โรงเรียน ตั้งอยู่ในชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรม และไกลแหล่งอุตสาหกรรม แบ่งตามการใช้ เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพเป็น 2 กลุ่มคือ โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพมากกว่า 50 % ของผู้ประกอบการนั้น ๆ และน้อยกว่า 50 % ของผู้ประกอบการนั้น ๆ และแบ่งตามที่ตั้งของโรงเรียนเป็น 3 กลุ่มคือ โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์กลางของชุมชน ใกล้ศูนย์กลางของชุมชน และห่างจากศูนย์กลางของชุมชน (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2527 : 58)

18. บรรยากาศทางวิชาการ หมายถึง ความสนใจงานด้านวิชาการของ ข้าราชการครูสายผู้บริหารที่จะหาแนวทางส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนในโรงเรียน เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ความกระตือรือร้นของครูในโรงเรียน เกี่ยวกับการศึกษาต่อ และการให้ความร่วมมือช่วยเหลืองานวิชาการภายในโรงเรียน (สุภา ศิลสร 2526 : 6)

19. เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง ระบบการนำวัสดุ อุปกรณ์ และ ระบบวิธีมาช่วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้สูงขึ้น (สมหญิง เจริญจิตรกรรม 2525 : 11) โดยแบ่งออกเป็น 13 ชนิด คือ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเทปโทรทัศน์ เครื่องฉายแผ่นใส ห้องปฏิบัติการ ทางภาษา คู่มือครู โครงการสอนแบบทักษะ เครื่องฉายภาพนิ่ง ภาพสไลด์ แผ่นใส วิทยู - เทป ภาพยนตร์ และอื่น ๆ

20. สมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน หมายถึง ความสามารถของข้าราชการครูสายผู้สอนในการดำเนินการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนตาม เจตนารมณ์ของหลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม สมรรถภาพด้านความรู้ของครู ด้านทักษะในการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนและด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการฝึกและการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาการวางแผนกำลังคนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. การคาดคะเนจำนวนข้าราชการครูที่ต้องการปี พ.ศ. 2530-2539

1.1 การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะความต้องการจำนวนข้าราชการครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2530-2539 ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำแนกเป็นรายจังหวัด รวม 73 จังหวัดทั่วประเทศ โดยใช้เกณฑ์คำนวณอัตราากำลังครูชั้นประถมศึกษาของครูสภาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ (สำนักงาน ก.ค. 2528 : 1) โดยถือว่าอัตราส่วนระหว่างครู : นักเรียน = 1 : 25 และอัตราส่วนระหว่างห้องเรียน : นักเรียน = 1 : 40 จะไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535- 2539)

1.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่ให้ข้อมูลในปัจจุบันตามความเป็นจริงมากที่สุด ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงแบบเพิ่มเติมพิเศษในเรื่องเกี่ยวกับแผน นโยบาย การปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียน ห้องเรียน วิธีการเรียนการสอนเป็นเรื่องอนาคต ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้

1.3 การวิจัยนี้ทำการคาดคะเนจำนวนข้าราชการครูที่ต้องการ ปี พ.ศ. 2530-2539 จำแนกเป็น 3 ตัวแบบคือ

ตัวแบบที่ 1 คำนวณจากจำนวนนักเรียนปี พ.ศ. 2530-2539

ตัวแบบที่ 2 คำนวณจากจำนวนห้องเรียนปี พ.ศ. 2530-2539

ตัวแบบที่ 3 คำนวณจากจำนวนนักเรียน และจำนวนห้องเรียน

ปี พ.ศ. 2530-2534

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของข้าราชการ

ครูสายผู้สอน

2.1 การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน

3 ด้านคือ

(1) ด้านความรู้ของครู

(2) ด้านทักษะในการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

(3) ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการฝึกและการจัด

กิจกรรม เสริมหลักสูตร

2.2 การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติ การสอน จากข้าราชการครูสายผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ (สปช.) ทั่วประเทศโดยตรง และจากข้าราชการครูสังกัด สปช. ที่มีหน้าที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาข้าราชการครูสายผู้สอน โดยมุ่งศึกษาเฉพาะข้าราชการครูสายผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ทั่วประเทศ

2.3 การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ คุณวุฒิ ประสบการณ์ ในการสอน อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน บรรยากาศทางวิชาการ ของโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปช. ทั่วประเทศกับความต้องการ พัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะในการใช้หลัก- สูตรและการจัดการ เรียนการสอน และด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และ การฝึกและการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร

2.4 สมรรถภาพทั้ง 3 ด้าน ที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ได้มาจากการวิเคราะห์ รายงานการวิจัย ดังนี้

- (1) ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการ สอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด เชียงราย (เกษมา สารสมุทร 2524)
- (2) การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อสร้าง เสริมสมรรถภาพด้านการ สอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา (สมบุญ กัญยะ 2524)
- (3) การเสนอโครงการพัฒนาคณาจารย์ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการ สอน : การศึกษาเฉพาะกรณี มหาวิทยาลัยมหิดล (ชวนพิศ นรเชษานนท์ 2525)
- (4) ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพ ในการปฏิบัติการสอนของครูประถม ศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (สุภา ศิลสร 2526)
- (5) สมรรถภาพด้านวิชาการของครูประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ที่สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 (วีรัช ชูสูงเนิน 2527)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. อัตราส่วนระหว่างครู : นักเรียน = 1 : 25 และระหว่างห้องเรียน : นักเรียน = 1 : 40 ซึ่ง ก.ค. กำหนดให้ใช้ในการคำนวณอัตราค่าจ้างในโรงเรียนประถมศึกษา จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7
2. คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามเป็นคำตอบที่แสดงความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของข้าราชการครูสายผู้สอนอย่างจริงจัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย